

Ліспет

Редьярд Кіплінг

Новела

Переклад: Юрій Лісняк

Любов прогнали ви — й дали своїх Богів нудних.
Три в Одному, Один у Трьох? О ні, Моїх верніть мені.
Знайду я, може, більше втіхи в них,
Ніж у Христа і ваших трійць чудних.
"Навернений"

Вона була дочка гімалайського горянина Сону та його дружини Джаде. Одного літа в них не вродила кукурудза, а тоді ще на їхньому єдиному ланочку опійного маку над долиною Сатледжу, недалеко від Котгарха, похазяйнували вночі два ведмеді. Отож узимку Сону з дружиною перейшли в християнство і понесли своє дитя до місії охрестити. Котгархський пастор дав дівчинці ім'я Елізабет — а горянипахарі[1] вимовляли його "Ліспет".

Згодом у Котгархську долину прийшла холера і забрала Сону та Джаде, а Ліспет зробилася чи то служницею, чи то компаньйонкою дружини тодішнього котгархського пастора. Було це в ті часи, коли всевладдя "моравських братів"[2] у тих краях уже минулось, але Котгарх ще не зовсім забув свій титул "Володаря Північних Гір".

Хтозна, чи то християнство так пішло на користь Ліспет, чи й боги її народу подбали б за неї не гірше, а тільки вдалася вона дуже вродлива. А коли горянка буває вродлива, то варто проїхати п'ятдесят миль бездоріжжям, аби лише глянути на неї. У Ліспет було античне обличчя — одне з тих облич, що їх ми так часто бачимо на картинах і так рідко в житті. Шкіру вона мала світлу, мов слонова кістка, і була, як на тамтешніх горян, на диво висока. І очі мала прегарні, а якби ще не сукня з гидкого вибивного перкалю, який так полюбляють по місіях, то, зустрівши її несподівано десь на узгір'ї, ви б подумали, що то сама Діана, давньоримська богиня, на полюванні.

Ліспет легко сприйняла християнство і, ставши дорослою, не відкинулась від нього, як чимало горянок. Одноплемінці не любили її, бо вона, мовляв, зробилася білою жінкою і щодня вмивалась; а пасторова дружина не знала, як з нею поводитись. Ну як таки примушувати величну богиню п'яти футів і десяти дюймів зросту мити тарілки? Отож Ліспет бавилася з касторовими дітьми, ходила до недільної школи, перечитувала всі книжки, що були в домі, й дедалі гарнішала, як королівна в казці. Пасторова дружина казала, що їй би слід найнятись у Шімлі[3] нянькою або ще на якусь "чисту" службу. Та Ліспет не хотіла йти служити. Їй і так жилось дуже добре.

Коли до Котгарха навідувались які-небудь мандрівники — за тих часів це бувало не часто, — Ліспет звичайно замикалась у своїй кімнаті, боячись, що її заберуть та

відвезуть до Шімлі чи ще кудись у незнаний світ.

Якось, уже коли їй минуло сімнадцять років, Ліспет пішла прогулятись. Гуляла вона не так, як англійки — з півтори милі пішки, а назад в екіпажі. Ні, під час своїх "прогуляночок" вона проходила за день по двадцять, по тридцять миль і сходила всі гори від Котгарха аж до Наркунди. Того разу вона вернулась додому аж смерком — спустилась у Котгарх крутезним узгір'ям із чимсь важким па руках. Пасторова дружина саме дрімала у вітальні, коли Ліспет, геть засапана й виморена, внесла туди свою ношу. Поклавши її на канапі, вона сказала простісінько:

— Це мій чоловік. Я знайшла його на шляху до Багі. Він розбився. Ми його доглядатимемо, а як одужає, ваш чоловік нас звінчає.

То Ліспет уперше згадала про свої шлюбні наміри, і пасторова дружина аж скрикнула, вжахнувшись. Проте спершу треба було подбати про чоловіка, що лежав на канапі. То був молодий англієць із рваною, аж до кістки, раною на голові. Ліспет пояснила, що знайшла його під горою та й принесла оце додому. Він ледве дихав і був непритомний.

Його перенесли на ліжку, і пастор, що трохи знавсь на медицині, заходився перев'язувати рану, а Ліспет чекала за дверима — може, буде потрібна її допомога. Вона й пасторові заявила, що збирається вийти за цього чоловіка, і пастор з дружиною суворо вчитали їй за таку негожу поведінку. Ліспет спокійно вислухала їх і знов сказала те саме. Треба дуже великих доз християнства, щоб витруїти із східної душі такі дикунські інстинкти, як кохання з першого погляду. Отож Ліспет, знайшовши чоловіка, що скорив її серце, не розуміла, чому це вона має критися зі своїм вибором. І як почали відсилати її геть, вона й слухати не захотіла. Вона доглядатиме англієця, поки той видужає настільки, що зможе одружитися з нею. Ось що вона собі постановила.

Пролежавши тижнів зо два в нетяжкій гарячці, бо рана запалилась, англієць оклигав, а дізнавшись, що з ним було, не міг надякуватись пасторові та його дружині, а особливо Ліспет за їхнє піклування. Він сказав, що подорожує по Сходу (за тих часів, коли "Пароплавство Індостану й Сходу" було молоде й не мало досить суден, слово "турист" іще не встигло поширитись) і збирав у горах біля Шімлі гербарій та колекцію метеликів. Добувся він у ті гори з Дегра-Дуна, а тому в Шімлі ніхто про нього не знає. Він гадав, що, напевне, впав із скелі, дістаючи якусь папороть на струхлілій деревині, а носії тоді втекли з усім його майном. Тепер він думав, тільки-но трохи зміцніє, поїхати до Шімлі: годі вже з нього лазіння по горах.

Одначе видужував він помалу і до Шімлі не поспішав. Ліспет не хотіла й слухати порад пастора та його дружини, і та мусила розповісти англієцеві, що в дівчини на мислі. Насміявшись досхочу, він сказав, що це дуже мила й романтична історія, але нічого з неї, мабуть, не вийде, бо в нього є в Англії наречена. Звісно, чогось негожого він собі не дозволить.

Цієї обіцянки англієць дотримав; проте, поки він набирався сили, щоб покинути місію, йому дуже приємно було розмовляти з Ліспет, і гуляти з нею, і казати їй ласкаві

слова, й називати її пестливими іменами. Для нього це не важило нічогосінько, а для Ліспет — усе на світі.

Вона була дуже щаслива ті два тижні, бо знайшла кого кохати.

Дикунка від природи, вона зовсім не приховувала своїх почуттів, і англійця те дуже тішило. Коли він нарешті вирядився в дорогу, Ліспет провела його горами аж до Наркунди, пригнічена й нещасна. Пасторова дружина була доброю християнкою й не любила ніяких сцен та скандалів, тож попросила англійця — бо самій Ліспет вона не могла дати раду — збрехати дівчині, що він повернеться й одружиться з нею.

— Самі ж бачите, розумом вона ще дитина і, боюся, в душі поганка, — так сказала пасторова дружина.

Отож усі дванадцять миль дороги на гору англієць, обіймаючи Ліспет за стан, запевняв її, що повернеться й обвінчається з нею; а дівчина вимагала від нього такої обіцянки знов і знов. А попрощавшись з ним на Наркундському кряжі, стояла й плакала, поки він зник з очей на стежці до Матіані.

Тоді втерла сльози, спустилась назад до Котгарха й сказала пасторовій дружині:

— Він повернеться й одружиться зі мною. Він тільки поїхав сказати про те вдома.

І пасторова дружина втішала Ліспет та притакувала:

— Авжеж, повернеться.

Минуло два місяці, Ліспет затривожилась, і їй пояснили, що англієць поїхав аж за море, до Англії. Вона знала, де та Англія, бо читала початкові підручники з географії; але, звісно, виріши між гір, не могла уявити собі, що таке море. В домі була стара дитяча забавка — розрізна карта світу. Ліспет іще малою часто бавилась нею. А тепер розшукала її знов і вечорами складала, тихенько плачучи, та силкувалась уявити, де ж її англієць. Але здогади її були досить кумедні — вона ж нічого не знала про відстані й пароплави. А якби вона й не помилялась, то що з того? Адже англієць зовсім не збирався повертатись та одружуватися з гімалайською дикункою. Він уже ловив метеликів у Ассамі й зовсім забув про неї. Згодом він написав книжку про Схід. Ім'я Ліспет там і не згадувалось.

Як минуло три місяці, Ліспет почала щодня ходити до Наркунди — виглядати на шляху свого англійця. Від того їй ніби легшало, і пасторова дружина, бачачи, що вона повеселішала, думала, що дівчина вже забуває свою "дикунську, вкрай нескромну химеру". Та скоро ті походи перестали допомагати Ліспет, і вона зробилася дуже дратлива. Пасторова дружина вирішила, що це слушний час відкрити дівчині правду, сказати, що англієць пообіцяв їй одружитись, аби тільки її заспокоїти, нічого серйозного він і на думці не мав, а самій Ліспет не слід, негоже навіть думати про шлюб з англійцем, людиною вищої породи; та й, крім того, він уже заручений з білою дівчиною. Ліспет на те відказала, що ніяк не може в це повірити, бо ж він сам сказав, що любить її, та й пасторова дружина власними устами підтвердила, що він повернеться.

— Як же може бути неправдою те, що він і ви сказали? — запитала дівчина.

— Та ж то була тільки відмовка, аби заспокоїти тебе, дитино моя, — відповіла

пасторова дружина.

— То ви обоє мені брехали? — вигукнула Ліспет. — І ви, і він?

Пасторова дружина тільки голову схилила й не відказала нічого. Ліспет теж постояла хвилю мовчки, а тоді побігла геть і хутко повернулась у страшенно брудному вбранні горянок, однак іще без каблучки в носі й без сережок. Волосся в неї вже було заплетене в довгу косу, перевиту чорною ниткою, горянським звичаєм.

— Я вертаюся до свого плем'я, — сказала вона. — Ви вбили Ліспет. Зосталась тільки дочка старої Джаде — дочка пахарі й рабиня Тарка-Деві[4]. Усі ви, англійці, брехуни.

Звістка, що Ліспет вертається до материних богів, зовсім приголомшила пасторову дружину, а поки та отямилась, дівчина вже пішла. І більше в місії не показувалась.

Ліспет так ревно горнулась до своїх брудних одноплемінців, мовби хотіла надолужити згаяне за минулі роки. Незабаром вона віддалась за дроворуба; той жорстоко лупцював її, як заведено в пахарі, і врода її скоро зів'яла.

— Цих дикунів ніколи не вгадаєш — чого від них чекати, — казала пасторова дружина. — Я гадаю, Ліспет у душі весь час була поганкою.

Як зважити, що дівчину прийнято в лоно англіканської церкви в такому зрілому віці, — аж п'ять тижнів, — то це твердження не додає честі пасторовій дружині.

Ліспет дожила до похилих літ. Вона довіку чудово володіла англійською мовою, і коли, бувало, підіп'є як слід, її часом можна було умовити, щоб вона розповіла про своє перше кохання.

І тоді важко було повірити, що це тьмянооке, зморшкувате створіння, схоже на жмут зотлілого шмаття, могло колись бути отією "Ліспет із Котгархської місії".

Примітки:

[1] П а х а р і — народність на заході Гімалаїв, дослівно "горяни".

[2] Ідеться про місіонерів з секти "моравських" чи то "богемських братів", що виникла в Чехії в XV ст.

[3] Ш і м л а — невелике місто в передгір'ях Гімалаїв, було літньою резиденцією колоніальної влади і місцем відпочинку англійців у сезон спеки.

[4] Тарка-Деві, або Тара-Деві — богиня з індуїстського пантеону.